

ETAP V – 2010

„Pejzaż Wszystkich Świętych – rekonstrukcja krajobrazu kulturowego”

W 2010 roku dofinansowanie przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego umożliwiło realizację kolejnego etapu projektu „Pejzaż Wszystkich Świętych...”. Autorzy przedsięwzięcia, zgodnie z pierwotnymi założeniami, konsekwentnie poruszając się wzdłuż największych rzek województwa łódzkiego, rekonstruowali nieistniejące już lub zniszczone kapliczki i figury przydrożne. Wszystkie podejmowane w ramach projektu działania były ściśle związane z ochroną krajobrazu kulturowego i kierowane troską o zachowanie małych form drewnianej architektury sakralnej. Podobnie jak w poprzednich latach istotnym elementem projektu była aktywizacja artystów ludowych, popularyzacja osiągnięć twórczości nieprofesjonalnej, jak również wzbogacenie życia kulturalnego regionu. Jednym z przewodnich celów było także zainteresowanie tym przedsięwzięciem społeczności lokalnej, co, w przekonaniu autorów, może zaowocować w przyszłości odpowiednią promocją terenu objętego programem oraz zwiększeniem jego atrakcyjności pod względem turystycznym.

Na przestrzeni czterech lat udało się odtworzyć bądź odnowić 35 obiektów usytuowanych w dorzeczach Pilicy i Warty, w piątym etapie realizacji programu przyszła kolej na rzekę Bzurę wraz z jej dopływami. Na podstawie kwerendy terenowej, badań etnograficzno-historycznych i materiałów opracowanych przez profesor Jadwigę Grodzką, jak również dzięki współpracy z parafiami, samorządami gminnymi oraz stowarzyszeniami

działającymi na wybranym terenie, udało się zrekonstruować osiem kolejnych kapliczek. Autorami „przywróconych na nowo” figur świętych i patronów, a zwłaszcza dominujących na tym terenie przedstawień św. Jana Nepomucena („świętego od wody” i dobrej spowiedzi, który, jak powszechnie wierzono, chronił od powodzi i nawałnic), są: Andrzej Wojtczak z Kutna, Stanisław Szymczyk z Karkosów (pow. łęczycki), Wojciech Nagórski ze Zduńskiej Woli, Daniel Fabijański z Białynina (pow. skierniewicki), Henryk Adamczyk z Łęczycy, Małgorzata Kosińska z Zabostowa Małego (pow. łowicki), Henryk Chałubiec z Bielików (pow. pajęczański) oraz Wojciech Grzędowski z Petrykoz (pow. opoczyński).

Zrekonstruowane kapliczki i figury przydrożne wpisują się ponownie w piękno krajobrazu tych terenów, wzbogacając i urozmaicając tak interesujące pod względem historycznym i etnograficznym regiony naszego województwa, jak łęczyckie czy łowickie. „Przywrócone do życia” obiekty znowu zyskują swój pierwotny, religijny charakter, ale czasami zaczynają pełnić społeczną funkcję, stając się niekiedy ciekawą propozycją na turystycznej mapie ziemi łódzkiej.

„Pejzaż Wszystkich Świętych...” jako projekt ponadregionalny objął w 2010 roku pięć powiatów: poddębicki, łęczycki, łowicki, skierniewicki i piotrkowski oraz osiem gmin: Poddębice, Wartkowice, Daszyna, Łęczycza, Góra św. Małgorzaty, Kowiesy, Kiernozia oraz Sulejów.

*Andrzej Białkowski
Ośrodek Regionalny ŁDK*

*Piotr Wypych
Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych*

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

 **ŁÓDZKI
DOM
KULTURY**

**ZESPÓŁ
NADPILICZNYCH
PARKÓW
KRAJOBRAZOWYCH**

Obiekty zrekonstruowane w 2010 roku

**Kapliczka św. Jana Nepomucena w Rodrysinie
/pow. poddębicki, gm. Poddębice/
autor: Andrzej Wojtczak**

Oryginalna, najprawdopodobniej XIX-wieczna kapliczka skrzynkowa z rzeźbą św. Jana Nepomucena była zawieszona na kilkusetletnim dębie. Legenda głosi, że podczas II wojny światowej uratowało ją przed zniszczeniem, w cudowny sposób, samo drzewo. Kapliczka z figurką podobno stopniowo obrastała korą, a w konsekwencji została całkowicie wchłonięta. Niektórzy twierdzą, że do tej pory widać na dębie zgrubienie.

Nowy obiekt – kapliczka słupowa z dwuspadowym daszkiem – została ustawiona obok rosnącego wciąż dębu. Swoją formą nawiązuje do małych form sakralnych występujących na tym terenie. Na szczególną uwagę zasługuje, umieszczona we wnęce, wykonana w ludowej manierze, polichromowana figura św. Jana Nepomucena.

**Kapliczka św. Jana Nepomucena w Gostkowie Starym
/pow. poddębicki, gm. Wartkowice/
autor: Wojciech Nagórski**

Nieistniejąca już kapliczka pochodziła najprawdopodobniej z końca XVIII bądź z początku XIX wieku. Do dnia dzisiejszego zachowały się na jej temat jedynie nieliczne wzmianki w literaturze etnograficznej.

Ulokowana w malowniczym miejscu, nad rzeką Ner, nowa fundacja godnie upamiętniła dawny obiekt. W kapliczce znalazła się figura św. Jana Nepomucena. Umieszczona w czterościennej latarni, wykonana w ludowej manierze rzeźba, stanowi najważniejszy element tej małej formy sakralnej. Ubrana w komżę i stułę postać świętego – boskiego orędownika – ma chronić mieszkańców okolicznych, nadrzecznych miejscowości przed powodzią, opadami i gradobiciem.

Kapliczkę wyróżnia dwuspadowy, symetryczny daszek zwieńczony krzyżykiem. Ciekawym elementem architektonicznym jest również okrągły słup stanowiący podstawę, zdobioną wolutami i opatrzoną w części frontalnej napisem z wyciętą nazwą patrona oraz datą nowej fundacji.

**Kapliczka z Chrystusem Frasobliwym w Zdunach
/pow. łęczycki, gm. Łęczyca/
autor: Stanisław Szymczyk**

Oryginalna kapliczka, ufundowana na początku XX wieku przez Andrzeja Czerwińskiego, przetrwała do lat 90. Umieszczona była na wierzbie stojącej przy głównej drodze. Ścięcie wiekowego drzewa sprawiło, że rozsypującą się ze starości kapliczką zaopiekowała się mieszkanka Zdun – Anna Stanikowska. Niestety, oryginał nie przetrwał do dnia dzisiejszego. Nowa fundacja nawiązuje do pierwotnej formy kapliczki. Wykonana została na podobieństwo miniaturowej świątyni-kościółka, składającej się z dwóch kolumnienek i niedużej skrzynki nakrytej dwuspadowym daszkiem z małym tympanonem i rozetą. Całość zadaszenia wieńczy trzy krzyżyki podobnej wielkości. We wnętrzu został umieszczony jeden z najważniejszych toposów w polskiej sztuce ludowej – wizerunek Chrystusa Frasobliwego.

**Kapliczka św. Jana Nepomucena w Daszynie
/pow. łęczycki, gm. Daszyna/
autor: Daniel Fabijański**

Oryginalnym XIX-wiecznym obiektem była najprawdopodobniej murowana kapliczka typu brogowego, w której umieszczona była figura św. Jana Nepomucena. Ufundowana przez właścicieli dworku – rodzinę Wieszczyckich z Daszyny – kapliczka nie doczekała okresu wyzwolenia. Najprawdopodobniej została zniszczona przez Niemców w 1942 roku. Po wojnie mieszkańcy ufundowali, w miejscu nieistniejącego już obiektu, skromny żelazny krzyż. Nowa fundacja stanęła ponownie na wprost zachowanego jeszcze zespołu dworsko-parkowego. Jest to kapliczka słupowa, monolityczna, z przykuwającą wzrok, wykonaną niemal w barokowej manierze, figurą św. Jana Nepomucena.

**Kapliczka św. Jana Nepomucena w Witaszewicach
/pow. łęczycki, gm. Góra św. Małgorzaty/
autor: Henryk Adamczyk**

Etnograficzne źródła podają, że znajdująca się tu kiedyś kapliczka z figurą św. Jana Nepomucena usytuowana była nad wodą i została wykonana pod koniec XIX wieku przez ludowego rzeźbiarza Józefa Kaletę z Marynek koło Łęczycy. Mieszkańcom Witaszewic towarzyszyła do II wojny światowej, kiedy to, najprawdopodobniej w 1942 roku, została zniszczona przez Niemców.

Nowy obiekt ulokowano w malowniczym miejscu, na pagórku, pośród pól; jest to charakterystyczny dla regionu łęczyckiego typ monolitycznej kapliczki słupowej. W przestronnej wnęce znajduje się bardzo wyrazista, wykonana grubym cięciem dłuta, polichromowana rzeźba św. Jana Nepomucena. Na uwagę zasługuje również wycięty w dolnej części napis „Św. Jan Nepomucen A.D. 2010”.

**Kapliczka św. Jana Nepomucena w Brodnem Towarzystwie
/pow. łowicki, gm. Kiernozia/
autor: Małgorzata Kosińska**

Kilka lat temu potężna wichura, która przeszła nad miejscowością, zniszczyła zabytkową kapliczkę. Obiekt ten, datowany według źródeł historyczno-etnograficznych na 1850 rok, wykonany był z czerwonej cegły. We wnętrzu kapliczki znajdowała się drewniana figura św. Jana Nepomucena.

Nowa kapliczka stanęła w miejscu dawnej i stanowi jeden z ciekawszych przykładów małej architektury sakralnej w łowickiem. Zrekonstruowany obiekt to wykonany z drewna monolit, posiadający wyraźny podział na dwie części. Dolna opatrzona została napisem „Św. Jan Nepomucen” i datą nowej fundacji „A.D. 2010”, górną zaś stanowi wnęka, w której umieszczono rzeźbę z ludowym Nepomucenem.

**Kapliczka św. Jana Nepomucena w Wylezinie Starym
/pow. skierniewicki, gm. Kowiesy/
autor: Henryk Chałubiec**

W Wylezinie Starym zachowała się jeszcze pamięć o usytuowanej w malowniczym wiejskim krajobrazie kapliczce, która uległa naturalnemu rozkładowi w latach 70. XX wieku. Najprawdopodobniej jej fundatorami, w połowie XIX wieku, była rodzina Weyerów – właściciele części Wylezina.

Nowa fundacja nawiązuje do oryginału: wyróżniającym się elementem jest tu prawie metrowej wysokości, polichromowana rzeźba św. Jana Nepomucena, która wykonana została w ludowej manierze, z charakterystycznymi grubymi cięciami dłuta. Specyfiki temu obiektowi dodaje również dwuspadowy, kryty gontem daszek oraz usytuowana od frontu wnęka z wyciętą nazwą patrona i datą nowej fundacji.

**Kapliczka z figurą Anioła z Tobiaszem w Kole
/pow. piotrkowski, gm. Sulejów/
autor: Wojciech Grzędowski**

Kapliczka z I połowy XIX wieku usytuowana jest na skraju lasu, przy drodze do Przygłowa. Została wpisana do rejestru zabytków, jej opis znajduje się w Katalogu Zabytków Polski z 1953 roku. Kilka lat temu z jej wnętrza skradziono oryginalną rzeźbę przedstawiającą Anioła z Tobiaszem.

Dzięki dokumentacji fotograficznej udało się w pełni odtworzyć brakującą rzeźbę. Wyraziste postacie wykonane w ludowej manierze, zachowują podobny do oryginału układ oraz proporcje wielkości między figurami. Dominujący Anioł – boski wysłannik – podtrzymuje młodego Tobiasza, prowadząc go do ukochanej Sary.

Uzupełniona nową rzeźbą kapliczka wpisuje się ponownie w niezwykle malowniczy szlak małych form architektury sakralnej województwa łódzkiego.